

затв. Постановою КМУ № 1363 від 28.12.2011 р. — <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1363-2011-%EF&c=1#Card>

10. Силин А. А. Информация как фундаментальная сущность бытия. — М.: МНТЦ ВЕНТ, 1992. — С. 18.

11. Случевский В. К. Учебник русского уголовного процесса. — СПб, 1913. — С. 379.

12. Строгович М. С. Теория судебных доказательств. Т. 3. — М.: Наука, 1991. — С. 205.

Правові та економічні перспективи побудови національної моделі фінансового забезпечення соціально-культурної сфери в Україні

Ярослава БУЗДУГАН,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права
університету «Україна»

5

Питання фінансового забезпечення соціально-культурної сфери в усі часи та епохи були й залишаються проблемними. Вирішення їх означає забезпечення соціальної й політичної стабільності в суспільстві, створення передумов для сталого економічного розвитку й соціального прогресу. На думку багатьох учених, без створення нових підходів до розв'язання проблем у соціально-культурній сфері на світову спільноту очікують значні потрясіння, що не мають національних кордонів. Особливо актуальною є зазначена проблематика для більшості країн колишнього радянського табору, до яких належить Україна.

У науковій літературі термін «забезпечення» має досить широке значення: створювати надійні умови для здійснення чого-небудь; гарантувати щось; захищати, охороняти когось, що-небудь від небезпеки [1, с. 129]. Але в юридичній літературі є різні думки щодо тлумачення цього поняття. Так, П. Рабінович під терміном «забезпечення» розуміє діяльність із створення умов для здійснення прав і свобод людини, яка охоплює: сприяння реалізації прав і свобод (шляхом позитивного впливу на формування їх загальносоціальних гарантій); охорону прав і свобод людини (шляхом уживання заходів, зокрема, юридичних, для запобігання та профілактики правопорушень прав і свобод особи); захист прав і свобод особи (відновлення порушеного правомірного стану, притягнення правопорушників до юридичної відповідальності) [8, с. 9].

Я. Лазур досліджувану категорію визначає як здійснюване державою за допомогою правових норм, приписів і сукупності засобів упорядкування суспільних відносин, їх юридичне закріплення, охорону, реалізацію та розвиток [6].

Поняття «фінансове забезпечення» у вітчизняній науці означає метод фінансового механізму, який застосовують у процесі розподілу й перерозподілу виробленого в суспільстві національного продукту. Про підхід, за якого фінансове забезпечення є одним із методів фінансового механізму, покликано забезпечувати розподільчі та перерозподільчі процеси з метою утворення доходів і фондів грошових коштів, ідеться в наукових працях О. Кириленко, С. Юрія. В. Опарін також вважає, що фінансове забезпечення — це структурна підсистема фінансово-кредитного механізму. Він визначає фінансове забезпечення як систему джерел і форм фінансування розвитку економічної та соціальної сфер суспільства [3, с. 27].

На думку Н. Карпишина, наведене визначення досить лаконічно відтворює суть досліджуваного терміна, адже

відомо, що систему джерел фінансування можуть складати кошти державного та місцевих бюджетів; кошти страхових фондів; кредити; власні кошти юридичних і фізичних осіб; добровільні внески; інші кошти. Як правило, використання того чи іншого джерела фінансування зумовлює форму руху грошових коштів: бюджетних — бюджетне фінансування, кредитів — кредитування, коштів страхових фондів — страхування, власних коштів юридичних та фізичних осіб — самофінансування. Однак у фінансово-господарській діяльності суб'єктів ринку дуже рідко використовують лише одну правову форму фінансового забезпечення, в більшості випадків згадані форми оптимально поєднують. Кожний суб'єкт формує власну модель фінансового забезпечення, якою визначає склад і структуру джерел фінансування та відповідні форми руху грошових коштів. У наведеному вище визначенні фінансове забезпечення розглядається лише як складова макроекономічного механізму, але не взято до уваги те, що воно є в господарській діяльності всіх суб'єктів економічних правовідносин [5, с. 73].

Ми поділяємо позицію згаданих науковців і доходимо висновку, що фінансове забезпечення — це метод фінансового механізму, із допомогою якого формують та використовують фонди грошових коштів і який характеризує зміст впливу фінансів на різні аспекти суспільних правовідносин.

А фінансове забезпечення соціально-культурної сфери — це метод фінансово-правового механізму, що визначає принципи, джерела і правові форми фінансування суб'єктів господарювання, діяльність яких спрямована на забезпечення нормальної життєдіяльності та всебічного розвитку людини, захист, охорону й реалізацію її основних прав і свобод.

Категорія «механізм» визначається як внутрішня будова, система чого-небудь, сукупність станів і процесів, із яких складається повне фізичне, хімічне чи інше яви-

ще. На думку Л. Тиунової, механізм — це високоорганізована система, що має свою структуру [9, с. 12–13].

Я. Мотовиловкер категорію «механізм» тлумачить як систему правових засобів, мета яких — захист прав людини [7, с. 54].

Ґрунтуючись на цьому, можна дійти висновку, що правовий механізм фінансового забезпечення соціально-культурної сфери є системою методів, правових засобів і форм, важелів та інструментів, які використовуються для підтримки й функціонування галузей соціально-культурної сфери.

Для нинішнього етапу розвитку України формування нових за змістом відносин у соціально-культурній сфері, яка була й залишається основою соціально-економічного розвитку, є одним із провідних чинників системних перетворень у суспільстві, складовою опрацювання та реалізації стратегії соціального розвитку держави.

Маємо констатувати, що розбудова національної моделі фінансового забезпечення соціально-культурної сфери як соціально-економічного фундаменту соціальної держави здійснюється в Україні значною мірою спонтанно, на тлі набору розрізнених за суттю заходів із розв'язання проблем за принципом «краще пізно, аніж ніколи».

Під час здійснення трансформаційних процесів вітчизняні реформатори задля наповнення дохідної частини бюджету основну увагу приділяли й приділяють таким інструментам реформування, як приватизація, оподаткування, залишаючи поза увагою розв'язання проблем у соціально-культурній сфері, яка й надалі фінансується з тих же бюджетів за залишковим принципом. Сподівання реформаторів на те, що закони ринкового господарства самі все розставлять на свої місця за принципами саморегулювання, приречені на невдачу.

Прорахунки в соціально-економічній політиці мають у край негативні наслідки. Зростає втрата людського капіталу. Замість сталого формування середнього класу як основи соціальної й політичної стабільності суспільства відбувається процес його розшарування за рівнем доходу, дедалі збільшується частка населення, яку можна віднести до соціальних низів. Недостатньо уваги приділяється прогнозуванню та аналізу соціальних наслідків рішень, які приймають на національному рівні. Ухваленій 2010 року Податковий кодекс України не створив належних умов для розвитку середнього класу. Сьогодні вносяться відповідні зміни до цього документа, але вже втрачено час та ресурси. Усе це відбувається через те, що законодавець не бере до уваги точки зору науковців, які багато років вивчали питання ефективного справляння податків в Україні. Не зважають і на такий чинник, що саме середній клас є основним джерелом наповнення дохідної частини бюджету як безпосередньо, так і через створення робочих місць. Наповнення дохідної частини бюджету за наявності сформованого середнього класу може відбуватися за рахунок не лише податків, а й добровільних внесків. Саме представники середнього класу можуть організуватися, створювати благодійні та інші громадські організації і розв'язувати будь-які проблеми, зокрема фінансові, й у галузях соціально-культурної сфери, беручи на себе частину державних функцій. Водночас розумні, посилені податки, виконуючи стимулюючу функцію, можуть значно знизити рівень тіньової економіки.

Активізація поведінки представників середнього класу в процесі фінансового забезпечення галузей соціально-культурної сфери шляхом створення благодійних та інших громадських організацій може сприяти формуванню нової національної моделі фінансового забезпечення соціально-культурної сфери в Україні.

З огляду на це провідною складовою реформаційних процесів мають стати заходи зі сталого формування середнього класу. Необхідно використовувати й досвід країн, які в недалекому минулому здійснювали докорінні економічні перетворення й досягли неабияких успіхів.

Людвіг Ерхард, розуміючи таємницю успіхів реформ, які здійснювалися під його керівництвом у повоєнній Західній Німеччині, дав таке пояснення: «Всі успіхи... базуються, врешті-решт, на трудовій діяльності людей. Вони були лише результатом чесних зусиль усього народу».

Сьогодні в Україні діє не адекватна соціально орієнтованій економіці модель фінансового забезпечення галузей соціально-культурної сфери. Низькою є ефективність правових регуляторів для оптимізації інтересів сторін соціального діалогу.

Останні досягнення управлінської теорії та практики підтверджують, що основою побудови соціальної держави має бути ідея соціального партнерства, яка передбачає співпрацю держави, окремої особи й суспільства. Соціальне партнерство є специфічною формою суспільних відносин між суб'єктами ринкової економіки, її інтегративним елементом, а види та принципи співробітництва залежать від того, на якому рівні здійснюється соціальне партнерство, але в усіх випадках воно передбачає готовність до взаємопорозуміння і прагнення до соціального вирівнювання.

Соціальне партнерство в економіці розглядається як етичне поняття й організаційний принцип, воно передбачає визнання різного роду соціальних інтересів окремих суспільних груп і надання їм права брати участь у формуванні та прийнятті рішень із питань розподілу валового продукту. Водночас це означає відхід від віри в утопічну соціальну гармонію. Соціальний мир розглядається як наслідок активного співробітництва партнерів, їхніх взаємних зусиль.

Соціальне партнерство спрямоване на:

- залучення громадськості до участі в державному управлінні;
- регулювання соціальних відносин;
- проведення переговорів на національному, регіональному та місцевому рівнях [2, с. 89].

Головним завданням соціального партнерства в Україні слід вважати:

- залучення всіх суб'єктів суспільних відносин до управління і подолання на цій основі монополії у розподілі створеного продукту;
- посилення мотивації до праці для забезпечення високих результатів роботи як необхідної умови підвищення якості життя;
- усунення непорозумінь та суперечностей щодо намірів, які представляють законні інтереси кожної зі сторін;
- досягнення спільного прагнення до виконання намічених програм, що сприятимуть утвердженню в суспільстві соціального миру й злагоди.

Під час реалізації цієї системи мають бути розв'язані такі важливі проблеми:

- формування нової мотиваційної поведінки суб'єктів суспільних відносин, що відповідає вимогам конкурентного ринку;
- налагодження соціально-трудова відносин, що визначають рівноправність усіх форм власності та встановлюють недискримінаційні умови формування їх вартості;
- усунення причин соціальної несправності в суспільстві й зменшення негативних економічних наслідків;
- створення умов для поступового формування ефективного власника.

Соціальне партнерство має стати:

- елементом формування соціально відповідальної політики;
- організаційним принципом відносин власності, що за згодою з партнерами визначає рівні умови створення ринку праці, засобів виробництва, капіталу через узгодження політики податків, цін, заробітної плати.

Соціальне партнерство, що ґрунтується на відповідній законодавчій базі, чітких принципах, балансі інтересів усіх сторін партнерства, значною мірою сприяє економічному розвитку держави, досягненню злагоди і соціального миру в суспільстві.

Джерела

1. *Бакірова О. І.* Державно-правовий механізм забезпечення конституційного права людини і громадянина на судовий захист та місце органів юстиції України у здійсненні правосуддя // *Бюлетень Міністерства юстиції України.* — 2007. — № 7. — С. 127–139.

2. Безгубенко Л. М. Професійна етика фінансиста: Навчально-методичний комплекс / Буздуган Я.М., Дем'янишин В.Г., Рендович П.М. — Тернопіль, 2007. — 196 с.

3. Буздуган Я. Поняття, принципи, форми фінансового забезпечення охорони здоров'я в Україні // Віче. — 2008. — № 10 — С. 26—28.

4. Великий тлумачний словник сучасної української мови. — К.: Ірпінь, 2002. — 1440 с.

5. Карпишин Н. І. Фінансове забезпечення охорони здоров'я в реалізації державних функцій на ринку медичних послуг: Дис. ... канд. екон. наук: 08.04.01. — Тернопіль, 2006. — 208 с.

6. Лазур Я. В. Поняття, сутність та елементи адміністративно-правового механізму забезпечення прав і свобод громадян у державному управлінні. — <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/fp/2009-3/09Ijvudu.pdf/>

7. Мотовиловкер Я. О. Теорія регулятивного і охоронительного права. — Воронеж, 1990. — 160 с.

8. Рабінович П. М. Права людини і громадянина в Конституції України (до інтерпретації вихідних положень). — Х., 1997. — 63 с.

9. Тиунова Л. Б. Системные связи правовой действительности. — СПб, 1991. — 136 с.

Організація роботи з кадрами в органах прокуратури

Вікторія ДЕРЕВ'ЯНКО,
здобувач Міжрегіональної
академії управління персоналом

7

Термінові «організація» (франц. *organisation* від лат. *organize* — надаю впорядкований вигляд, улаштовую) у соціальних науках надається кілька основних значень: 1) організація як певне соціальне утворення («суспільний організм»); 2) організація як сукупність процесів чи дій, що ведуть до утворення й удосконалення зв'язків між частинами цілого; 3) організація як внутрішня упорядкованість, узгодженість взаємодії більш чи менш диференційованих частин цілого, зумовлена його будовою [1, с. 463].

Щодо самого терміна «організація», то М. Говоруха в його розуміння вкладає комплекс заходів з упорядкування й оптимізації діяльності конкретного колективу прокуратури, реалізований її керівником [2, с. 46]. Відповідно до визначення А. Стинчкомба організація виступає як «система стійких соціальних відносин, свідомо формованих з ясно вираженим і безперервним спрямуванням на досягнення деяких специфічних цілей і завдань» [3, с. 142]. В. Плішкін зазначав, що поняття «організація» у науці управління застосовується у двох основних значеннях: організація як стан керованого об'єкта (системи) та організація як функція управління, або, що одне й те саме, елемент (стадія, етап) управлінського циклу [4, с. 247].

Деякі вчені розглядають «організацію» як поняття, що охоплює впорядкування й оптимізацію прокурорської системи, науково обґрунтований розподіл праці, вчасну постановку перед підлеглими працівниками і підпорядкованими прокуратурами оперативних завдань і контроль за їхнім виконанням, оцінку виконаної роботи та інші організаційно-управлінські заходи з удосконалення й оптимізації прокурорської діяльності [5, с. 7]. Щодо адаптації терміна «організація» до умов прокурорської діяльності, то, на думку І. Озерського, служба в органах прокуратури є «формальною організацією», бо має адміністративно-юридичний статус і ставить прокурорського працівника в залежність від визначених у законодавстві та галузевих нормативно-правових актах обов'язків [6, с. 14]. Наведене визначення узгоджується з положеннями галузевого наказу Генерального прокурора України № 1 «Про організацію роботи і управління в орга-

нах прокуратури України» (2011) [7], а тому є прийнятним для означеної термінології.

Отже, доходимо висновку, що сьогодні, зважаючи на особливості умов здійснення прокурорської діяльності та кадрової роботи зокрема, найприйнятнішим є визначення «організаційного забезпечення прокурорської діяльності», представлене І. Озерським. Під ним автор вбачає систему організаційних заходів і дій, спрямованих на раціональний розподіл прокурорської праці й узгодженість індивідуальних дій прокурорів і слідчих, підтримання належних умов організації та впорядкування праці, а так само оптимізації психологічного клімату в колективі, з тим щоб забезпечити злагоджену роботу прокуратури з реалізації завдань, функцій і повноважень, сформульованих у Конституції України, Законі України «Про прокуратуру» та галузевих наказах Генерального прокурора України [6, с. 15].

Аналіз наукової літератури з теорії управління дав змогу зробити висновок, що термін «організація», а отже й «організаційне забезпечення», використовується в таких значеннях: організація як внутрішня єдність зв'язків елементів системи; внутрішня упорядкованість, узгодженість, взаємодія більш або менш диференційованих і автономних частин цілого, зумовлених його побудовою; об'єктивна функція управління; функціонально-цільова спільність людей з притаманною їй соціальною структурою; прийняття рішень, інформаційні потоки, контроль, заохочення і стягнення; єдина організаційна система; науково обґрунтований розподіл праці; диференційоване й взаємно впорядковане об'єднання індивідів і груп, що діють на основі